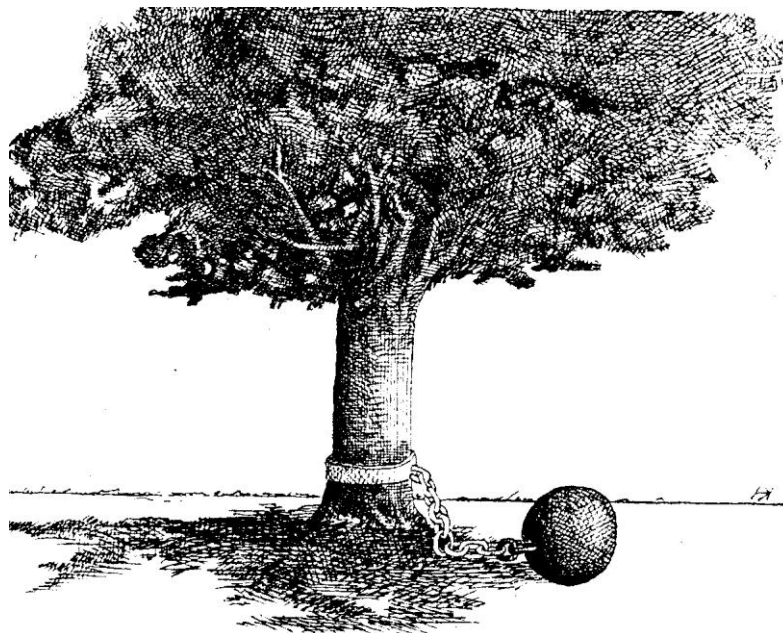

O REČNIKU TEHNOLOGIJE I NJEGOVOJ ANALIZI

Ovaj blog posvećen je *Rečniku tehnologije* koji se posle 33 godine - objavljen 1981. u izdanju časopisa *Vidici*, a već 1982. osuđen i zabranjen - ponovo vraća u javni prostor. Dokumentacija je obimna i raznorodna jer su autori *Rečnika* radili na raznovrsnim projektima kojima je prethodio ozbiljan teorijski rad objavljen 1980. u zborniku *Tehnologija*, prvom posvećenom ovoj temi u nas. Projekti su obuhvatali rad na konceptima Dečaci – Idoli (u okviru koga je snimljena prva ploča u nezavisnoj produkciji u Jugoslaviji), Porodice bistrih potoka, Satirsko – gerilskog pozorišta, alternativne psihijatrije, političke arhitekture i stambenog pitanja, studija budućnosti... Dobronamerni čitalac ima na ovom mestu priliku da se upozna sa samim *Rečnikom*, ali i s *Analizom ideološke orijentacije časopisa Vidici i Student*, njegovom ideološkom kritikom, koju je napisala grupa tada anonimnih ambicioznih autora iza kojih su stajali partijski i državni forumi i institucije. Analiza je mesecima pripremana u pravoj konspiraciji u konsultacijama s prvom postavom srpskih ideološko – političkih korifeja. Ona je nošena na čitanje partijskoj i policijskoj vrhuški: Dragoslavu Markoviću, predsedniku CK Saveza komunista Srbije, Jovi Jariću, predsedniku Univerzitetskog komiteta SK, Slobodanu Palaliću, sekretaru Univerzitetskog komiteta SK, Ratku Butuliji, sekretaru Gradskog komiteta SK, Grujici Spasoviću, uredniku *Omladinskih novina*, Momi Unkoviću, načelniku treće uprave za „unutrašnjeg neprijatelja“ Beogradske direkcije Službe državne bezbednosti. Već iz toga je očito da je bila reč o ideološko – političkoj akciji prvog reda koju su po objavljivanju *Analize* sinhronizovano podržali svi glavni mediji, kao i bitni partijski kadrovi – Dobrivoje Vidić, predsednik Socijalističke republike Srbije, Savo Kržavac, predsednik Komisije za ideologiju Centralnog Komiteta Saveza komunista Srbije, Živorad Đorđević, glavni urednik lista *Komunist*, Momčilo Baljak, izvršni sekretar CK SK Srbije, Slobodan Jovanović, izvršni sekretar Gradskog komiteta Saveza komunista Beograda, Nebojša Dragosavac, predsednik Komisije za informisanje Gradskog komiteta Saveza komunista Beograda... Bila je to najveća ideološka mobilizacija Partije pre Osme sednice.

Čitalac sada ima mogućnost da sam upoređi odrednice *Rečnika* i stavove u *Analizi* i da donese svoj sud. Posle 33 godine izvesno je da je u srpskoj i jugoslovenskoj kulturi, pola veka opsednutim

eshatologijom borbenog napretka, *Rečnik* prvi pokušaj kritičkog odnosa spram tehnologije i ideologije „tehnološkog razvoja“. On u sebi nosi kritički naboj sličnih pokušaja koji se u evropskoj misli javljaju od tridesetih godina a uzimaju maha posle Drugog svetskog rata, ali se od njih razlikuje po jezgrovitoj, rečničkoj kompresiji teksta i, još mnogo važnije, po dosledno izvedenoj praktičnoj kritici jer je samosvesno ispisan rukom i štampan na velikom neutilitarnom folio formatu. Osim toga, on dosledno razara kartezijanski subjektivitet pisca obzirom da dva njegova autora ostaju zapisana samo unutar njegovog konceptualnog lavirinta.

Rečnik tehnologije je nastao u osetljivo vreme kada se posle smrti velikog vođe zaljulja državna zgrada i kada je svuda vladala mrtva tišina iščekivanja. Pojavio se kao glasni burevesnik uporedo s početkom raspada velikog utopijskog projekta Jugoslavija koji je plaćen utrnućem pamćenja i prigušivanjem društvenih energija iscrpljenih jalovim sholastičkim raspravama o više ili manje marksizma, o kvazi autentičnim pokretima raznih „proleća“ i „solidarnosti“, o disidentima i projektovanoj opoziciji, etatizmu i samoupravljanju, o nacionalizmu i internacionalizmu, o varavim obećanjima i utvarnim nadama... U toj zagušljivoj ideološkoj atmosferi, u kojoj javnost iza prašine koju je sama podigla nije više bila u stanju da vidi svet i ono što dolazi, pojavio se *Rečnik* kao čin čiste, jezgrovite pobune i pokušaj da se razveju utvarne senke nagoveštavajući dolazak velike tehnološke neslobode. Ne samo da je odbačen, bolje rečeno zanemaren, vladajući pogled na svet već je, što je dežurne ideologe najviše užasnulo, promenjen i jezik koji je sam po sebi proizvodio novu stvarnost. On je ponudio drugi ključ i druge „šifre“ za razumevanje istorije, slobode, identiteta i života. Vladajući ideolozi, koji su bolje osećali društvene tokove, primetili su da se nove ideje nezadrživo šire i da je Savez komunista u defanzivi. Posebno ih je pogađalo što im autori *Rečnika* u drugim tekstovima pogađaju najskrivenije misli, jer ne samo da otvoreno govore o raspadu Jugoslavije već pokazuju i kako će se to desiti. Pojavile su se nove reči i drugi pojmovi koji vejači ideološke magle više nisu razumeli. Vreme ih je gazilo. Kralj je bio go i trebalo je to reći. Naravno, uz svu buku i sav bes krojača carevog novog odela koji su kao u bunilu izvikivali mantru *Posle Tita Tito*.

Autori *Analize* uslužno su ukazali da pisci *Rečnika* ne veruju u te ideološke mantre i kulise i tražili njihovu javnu osudu i oštro kažnjavanje. Oni su u tome i uspeli jer su svi okupljeni oko *Rečnika* ostali osuđeni i odstranjeni iz javnog života. Ali najveći osuđenici, mada toga nisu bili svesni, zapravo su sami pisci *Analize* jer zauvek ostaju kao primer potuljenog potkazivanja, udvoričkog najamništva, bezobzirne samoživosti, pomračenih pogleda. Pisana u senovitim partijskim komitetima *Analiza* se pojavila kao anonimni dokument jer njeni pisci nisu imali dovoljno hrabrosti da izdrže svetlost dana. Svi srpski a i brojni jugoslovenski mediji mesecima su donosili napade na pisce *Rečnika tehnologije* i časopis *Vidici* koji ga je objavio. Bilo je to pravo medijsko bombardovanje, možda najveće koje je jedan u osnovi filozofski spis pretrpeo u Jugoslaviji. Neka ostane zabeleženo da su prema javno dostupnim podacima zakukuljeni pisci i pritežaoci *Analize* (po azbučnom redu) bili Alimpijević Vladan, Antonić Slobodan, Gligorić Branko, Gnus Goran, Damjanović Petar, Denda Aleksandar, Žugić Vuk, Jerkov Aleksandar, Knežević Ratko, Čigoja Žarko. Ovo su imena koja su se pojavila u javnosti, mada je sasvim moguće da ih je bilo više, ali to je i danas obavijeno velom tajne.

Kao što je *Rečnik* preteča slobodne kritičke misli oslobođene utopijskih iluzija tehnologije, *Analiza* je, kao nekakav malleus maleficarum, preteča nekoliko godina kasnije u Zagrebu takođe anonimno objavljene *Bele knjige* u kojoj su sličnim manirom kritikovani ideološki neistomišljenici. Ni malo slučajno, *Rečnik* je našao mesto u *Beloj knjizi* što je svojevrsno svedočanstvo trajnog uticaja koje je

Analiza ostavila na jugoslovenski ideološki prostor. (Zanimljivo je da je i Memorandum SANU prvobitno neformalno objavljen kao nepotpisan dokument što ukazuje na sličnu tehnologiju ovih dokumenata čiji autori tek kasnije nevoljno postaju poznati) Kada se učinilo da su odlično završili svoj posao i da je *Rečnik* zauvek pokopan ispod zarušenih svodova sećanja, on se sada u digitalnoj formi vraća, dostupniji nego ikada, da podseti one koji su ga osudili i prokleli na večni zaborav da se desilo nešto potpuno suprotno njihovim namerama. *Kamen koji zidari odbaciše...* Zato ovo razmišljanje o Rečniku 33 godine posle treba pre svega shvatiti kao moralni dug jednoj generaciji kojoj je nasilno oduzet glas, a kojoj je vreme, srećom ili nesrećom, dalo za pravo. Otrov optužbi u Analizi vreme je pretvorilo u pravu odu tvorcima Rečnika i njihovim vidicima. Kao što je dalekovido napisano na naslovnoj stranici Rečnika – *u stomaku će biti gorak, ali će u ustima biti sladak*. Ili drugim rečima, vreme je suština pravednosti.

Na ovom blogu koji treba da posluži kao uvod u načni skup koji će se održati u Institutu za filozofiju i društvenu teoriju pored *Rečnika tehnologije i Analize ideološke orijentacije* čitalac će moći da nađe niz autorskih priloga, novinskih, audio i televizijskih odziva koji svi zajedno treba da dokumentuju jednu od najmanje poznatih, ali ne i najmanje značajnih zbivanja intelektualne istorije s kraja prošlog veka. Bila je to laboratorija ideja u kojoj su se izvodili ogledi novog sveta. Bili su, naravno, ispred svog vremena, ali vreme i dalje teče i dobro skriva svoje tajne.

Aleksandar Petrović

Dušan Bošković

Beograd, 8. oktobar 2014.